

Eesti mahajäetud turbatootmisalad ja nendele marjakasvatuse rajamine

Kliimaministeerium

Reeli Sildnik

24.10.2025

Mahajäetud turbaalade kasutamine marjakasvatuseks

Eestile on julgeolekuga seotud teemad tähtsad.

Toidu varustuskindlus on üks nendest ja kus isevarustustaseme tõstmist on selgitatud mh ka madal isevarustatuse tasemega marjakasvatuse puhul.

Seetõttu on analüüsitud ja kaalutud marjakasvatuse arendamist lisaks põllumaadele turbaväljadel, kus kaevandamine on lõpetatud. Samuti mahajäetud kuid taastamist vajavatel turbaaladel.

Riigimaadel olevad mahajäetud kaevandamisalad on suuresti taastatud, kuid mida on ka eramaadel. Sellele lisaks saab kaaluda süsinikpöllumundusega seotud tegevusi taastatud aladel, kui sellega ei muuda taastatud ala veerežiimi.

<https://horsfordnursery.com/vaccinium-angustifolium/>

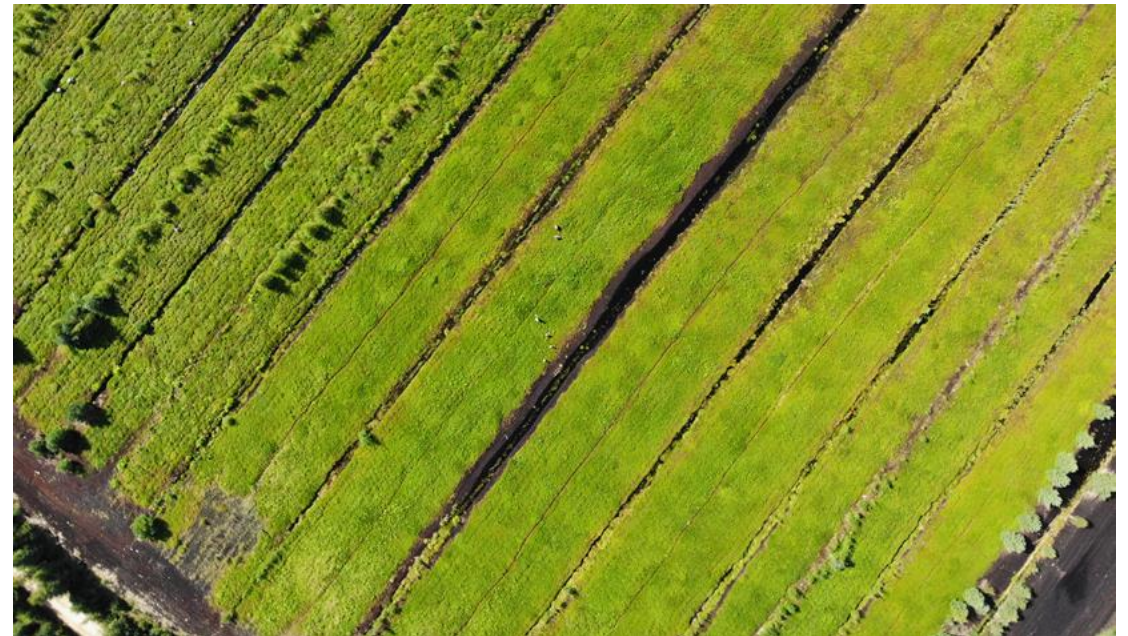
Mahajäetud turbaalade kasutamine mustikakasvatuseks

Turbaväljade kasutusel on ettevõtjad märkinud takistusena riigimaade rendi küsimusi.

Tähtajaga üle 10 aasta saab maad rendile anda üksnes Vabariigi Valitsuse nõusolekuga.

Samaaegselt on marjapõldude rajamine kapitalimahukas ning tasuvaks muutub peale 10ndat aastat.

Seetõttu on riigile tehtud ka ettepanek saada neid maid rendile vähemalt 50 aastaks.

Allikas: Ervita Marjakasvatuse OÜ, Ervita turbatootmisala

Marjakasvatuse seis Eestis

Marjakasvatuse isevarustatuse ja kohaliku tootmise suurendamine on riiklik prioriteet.

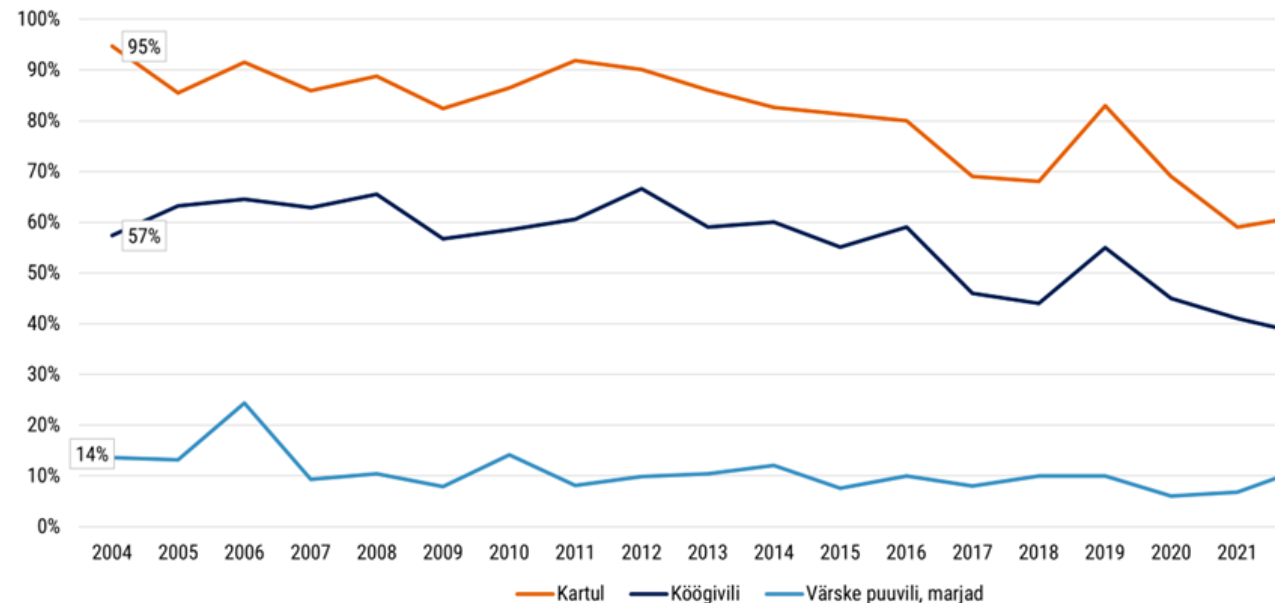
Seda on ka kultuurmarjade kohaliku turuosa suurendamine ja tarbijale hinna taskukohasemaks muutmine.

Maapiirkondade ettevõtluse loomise toetamine.

Statistikaameti andmetel on 2024. a marjade isevarustatus - 12%, kuid võiks olla u 80%.

2010. a oli Eestis u 100 mustikakasvatusega tegelevat talunikku (Paal, 2011).

Värske kartuli, puu- ja köögivilja isevarustatus 2004-2024

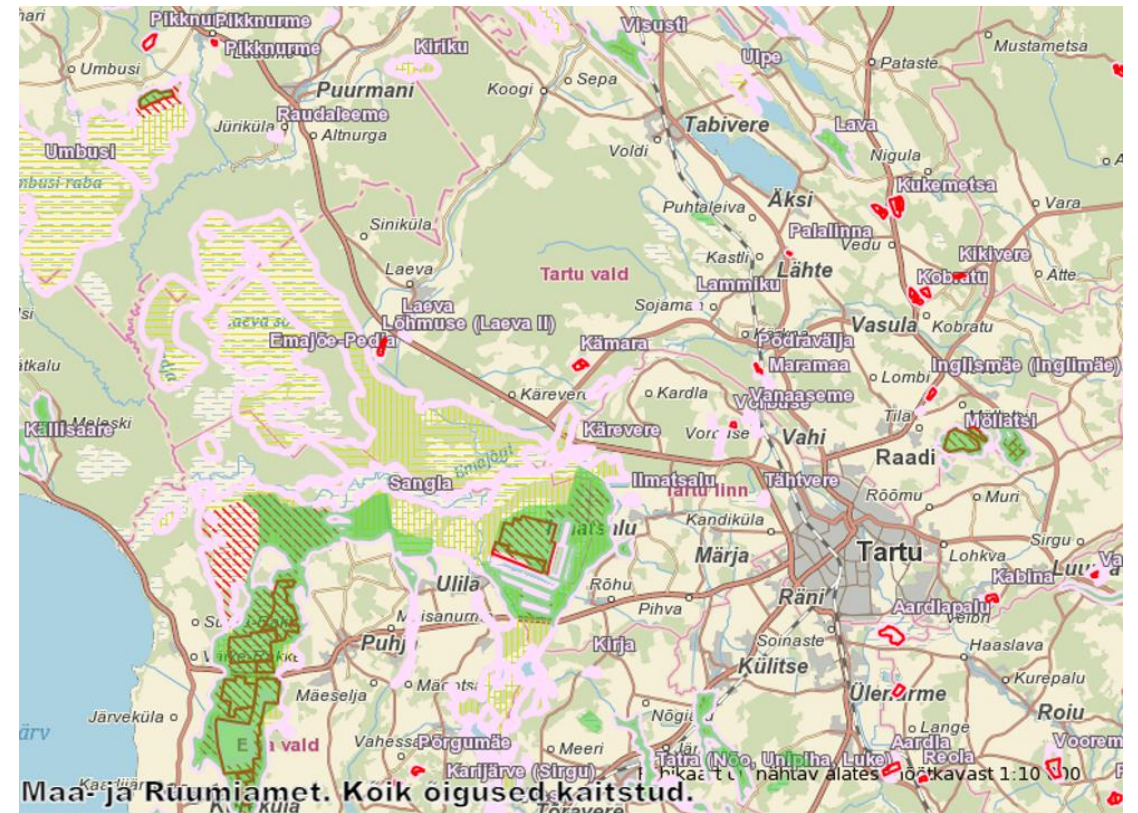

Allikas: Statistikaamet

Eesti turbalad on peidetud potentsiaal

- Üle-Eesti on u 9800 ha mahajäetud turbaala.
- Üle 21 500 ha aktiivse turbatootmise ala.
- Geograafilise leviku järgi on suuremad turbaalad: Harju-, Pärnu-, Tartu- ja Ida-Viru piirkonnas.

Allikas: MaRu maardlate kaardirakendus. Tartu piirkond.

Marjakasvatuseks sobivate alade valik ja info otsimine

Rakendussuuringud ja turbaalade kaardistustööd

- Korrastatavate jääksoode valik (KeM, 2015)
- Korrastatavate jääksoode valik ja korrastamise tulemuste hindamine, 2016
- Eesti mahajäetud turbatootmisalade revisjon I-IV, EGK 2006-2009

Geoportaali kaardirakendus

- Maardlate kaardikiht
  - i. Turbaalad, mäeeraldised
  - ii. Jääkvaru hinnangud
  - iii. Kaevandamismahud (5a)
  - iv. Kontakt turbatootja või Turbaliiduga.

Mustikakasvatuseks sobivate alade valiku kriteeriumid

- Veerežiim ja maaparanduse süsteemid.

Marjakasvatuse rajamiseks on sobivad jääsood, mille turba jääklasundi moodustab vähelagunenud raba- või siirdesooturvas, kus veetase on maapinnast u 30 cm (mai-september).

- Turbapaksus ja lagunemisaste.

Parimaks kasvukohaks on ammendatud freesturbaväljad (100ha u 30 ha), kus on kaevandamata vähemalt 30 cm turbakiht. Eelistada tuleks vähelagunenud turbaalasid.

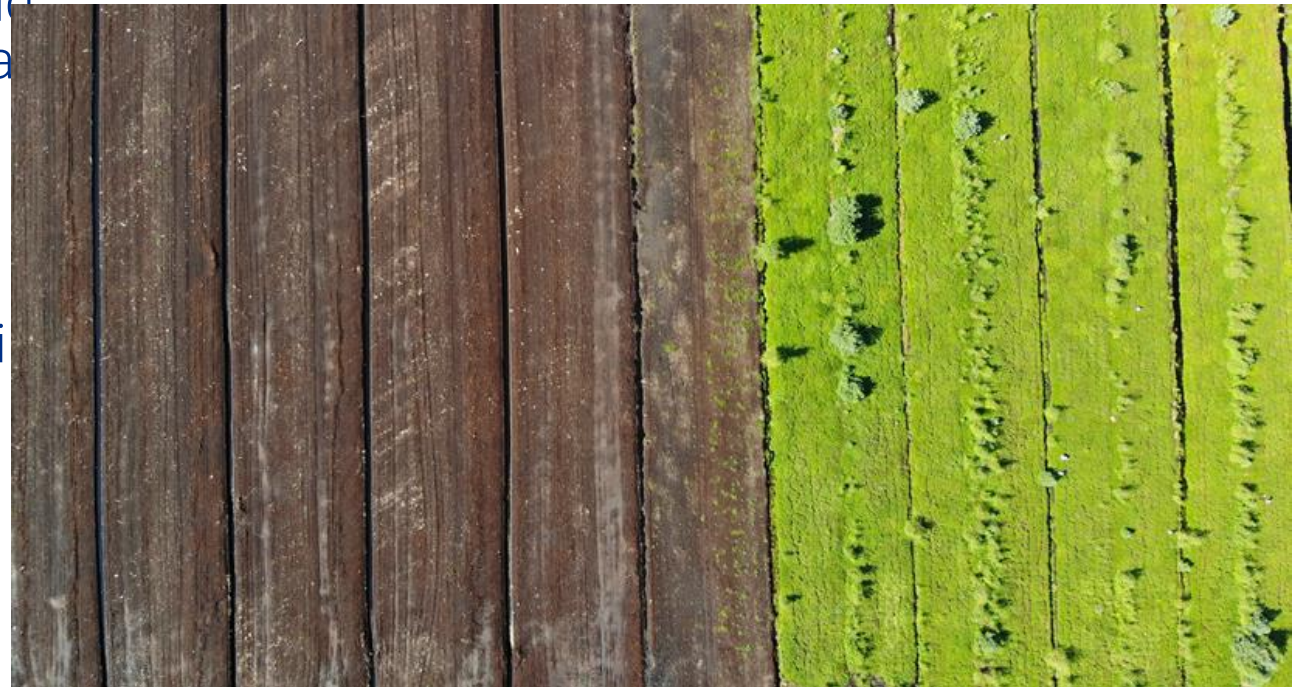
- Keskmise istandiku pindala – alla 2 ha. Suurimal kasvataja põlde 17 ha.
- Ligipääs infrastruktuurile.

Tabel. Taimede kasvu edukuse kriteeriumid

Tulemus	1. aasta	3. aasta	10. aasta
Hea	90% taimedest on läinud kasvama	Vähemalt 90%	Vähemalt 90%
Rahuldav	60-90% taimedest on läinud kasvama	60-90%	60-90%
Kehv	Alla 60% taimedest on läinud kasvama	Alla 60%	Alla 60%

Mustikakasvatuse eeldused mahajäetud turbaaladel

- Eesti kliimatingimustesse sobivad kultuurid on nt ahtalehiseline või poolkõrge kasvuga kannasmustikas.
- Niiskust hoidvad turbaalad.
- Turba jääklusundi vesilahuse pH on alla 4,5 ning põhjavee tase on kuivendustnormi piires (45-50 cm). Mulla pH: 4,0–5,0.
- Taimestumise kiirendamiseks on vajalik tõsta veetaset turba jääklusundis, mis ei tohiks olla sügavamal kui 40 cm ja kesksuvel madalamal kui 30-40 cm.
- 5000 taime/ha kasvatamine.

Allikas: Ervita Marjakasvatuse OÜ, Ervita turbatootmisala

Milliste sammudega rajada turbaväljale mustikakasvatust?

- Maapinna kujundamine ja vajadusel metsa raadamine.
- Maaparandussüsteemi kohandamine.
- Vajadusel turba külv või saepuru lisamine.
- Ligipääsuteed kastmiseks ja hoolduseks.

Kitsendused vs Soodustamine marjakasvatusel

1. Regulatiivsed.
2. Planeeringutest.
3. Keskkonnatingimused:
nt riigikaitsealad, ressursid, KHG
teke, muinsuskaitsealad.
4. Kaitstavad loodusobjektid:
nt kaitseala ja Natura 2000
piirangud.
5. Teabe kättesaadavus.

- Eesti maaelu arengukava
meetme keskkonnasõbraliku
aianduse toetusmeetme
otsetoetus.

Periood: 20.05.2024-17.06.2024

- 30. juunini 2025. a tehti viimased
väljamaksed puuvilja-ja
marjakasvatuse toetuseks.

Nõuded:

- 0,3 ha põllumajandusmaad.
- Vähemalt 1000 taime/ha.

Riiklikud prioriteetidid ja toetused

- Pikemaajalised strateegiad on veel kujunemisjärgus
  - i. Põllumajanduse (KliMs) teekaardi väljatöötamine.
  - ii. Mustikakasvatuse pilootkasvanduste teke ja parimate praktikate kogumine. Eesmärk on marjakasvatuse kasv u 1000 ha/a.
  - iii. Riigimaa kasutuse lihtsustamine.
- EL roheleppe ja maaelu arengukava raamistiku potentsiaal
  - i. Toetuste võimalused tulevikus nt süsiniku püsiva eemaldamise, süsinikupõllunduse ja toodetes süsiniku säilitamise sertifitseerimiseks reeglistik, sh turbaalade taastamine.
  - ii. Toetused marjakasvatuse isevarustatuse kasvuks tulevikus.

Kokkuvõte

- Mahajäetud turbaalad on marja- ja mustikakasvatuseks perspektiivne maaressurss.
- Eesti tingimustes on mustikas sobilik kultuur, mis kasvab jääksoodes hästi ja annab head saaki.
- Looduskaitse ja õigusraamistik on vältimatu osa ettevõtluse arendusest, millega saab kohaneda.
- Põllumajandus ja marjakasvatusel on potentsiaali, kuna isevarustatuse tase on Statistikaameti andmetel madal.
- Toetusega tasub alustada, kuid mitte toetustest sõltuma jääda.
- Kogukonna toetus on eduks maapiirkonnas oluline.

Küsimused ja arutelu

Millised on
turbaväljadel marjakasvatuse kogemused?

Kasutatud kirjandus:

Keskkonnaministeeriumi tellitud jääksoode valiku ja korrastamise metoodilised juhised, 2015-2016.

Jääksood, nende kasutamine ja korrastamine, 2011.